

Jihočeská Univerzita České Budějovice

Teologická fakulta

Katedra Pedagogiky

Bakalářská práce

Volnočasové aktivity center Milíčův dům Jaroměř, Střelka Dvůr Králové nad
Labem a integrace romské mládeže.

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Kuchař, Ph.D.

Autor práce: Barbora Hvížd'alová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: Prezenční

2009

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem zpracovala samostatně a veškerou literaturu, kterou jsem použila, jsem uvedla v závěru práce.

15. dubna 2009

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Kuchařovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky a za metodické vedení práce. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům nízkoprahových středisek Milíčův dům Jaroměř a Střelka Dvůr Králové nad Labem, za ochotu a spolupráci.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 PROBLEMATIKA INTEGRACE.....	9
1.1 Modely soužití minority a majoritní populace.....	9
1.2 Podmínky úspěšné integrace.....	13
2 Z HISTORIE ROMŮ.....	14
2.1 Původ.....	14
3 KULTURA ROMŮ.....	17
3.1 Hodnoty.....	18
3.2 Zvyky Romů.....	19
3.3 Rodina.....	21
3.4 Náboženství.....	22
4 ROMSKÝ JEDINEC.....	23
4.1 Odlišnosti mentality.....	24
4.2 Specifika komunikace a chování.....	25
4.3 Způsob výchovy v tradiční romské rodině.....	27
5 ROMOVÉ, SOUŽITÍ S ČECHY.....	27
6 MILÍČŮV DŮM JAROMĚŘ.....	29
6.1 Historie.....	29

6.2	Struktura činnosti.....	29
6.2.1	Kluby.....	30
6.2.2	Rozbor aktivit.....	30
7	STŘELKA DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM.....	31
7.1	Historie.....	31
7.2	Struktura činnosti.....	32
7.2.1	Rozbor aktivit.....	32
8	VÝSLEDKY OSOBNÍHO DOTAZOVÁNÍ.....	33
9	DISKUSE.....	34
	ZÁVĚR.....	36
	Seznam literatury.....	37
	Seznam příloh.....	40
	Přílohy.....	41
	Abstrakt.....	49

Jan Horváth

Černá růže

Černá růže vyrostla
nezvaná, nechtěná,
nazesazená.
Komu je třeba?
Černé oči, černé oči,
proč pláčou?
Není kdo by černou růží
zalil, kdo by jí
dobré slovo dal –
a přece tu roste dál.
Černé oči, černé oči,
proč pláčou?
Zkoušela hlad a bídu,
mráz, vyprahlost, žal,
kdo se slitoval?
A přece tu roste dál.
Černé oči, černé oči,
proč se usmívají?
Že ta černá růže
sama už není,
bílá sestra roste vedle ní,
jak jsou krásné vedle sebe!
O všechno se podělí,
spolu porostou
a jedna druhé nedá zahynout.¹

---

¹ HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Můžeme se domluvit*. Olomouc : Univerzita Palackého, 1998.

ÚVOD

Před studiem na vysoké škole jsem měla možnost pracovat s romskými dětmi a mládeží, v Milíčově domě v Jaroměři. V tomto středisku se pracovníci snaží smysluplně vyplnit volný čas uživatelů a díky primární prevenci, podpoře a poradenství usilují o sociální začlenění a změnu k lepšímu v jejich způsobu života. Práce v tomto středisku mě velmi ovlivnila a to jak v rozhodnutí, čemu se chci v životě věnovat, tak v prohlubování znalostí o této problematice, či sbírání zkušeností, které se jí týkají. Již v prvním ročníku na vysoké škole, jsem byla rozhodnutá, čím se chci ve své bakalářské práci zabývat. Jelikož vidím velkou potřebu podporovat integraci romské mládeže tak, aby se zapojila do většinové společnosti a přitom neztratila vlastní identitu, budu se ve své práci zabývat tím, jak tomuto procesu pomáhá činnost mnou vybraných nízkoprahových středisek.

Samotná práce se skládá ze tří částí. V první části, kde jsem informace čerpala zejména od autorů Šiškové či Šotolové, se věnuji problematice integrace, uvádím zde, jaké jsou modely soužití mezi majoritní společností a minoritou, dále zde popisují rozdíl mezi integrací a asimilací, s jakými problémy se potýká integrace romské menšiny a jaké jsou podmínky úspěšné integrace.

Jelikož podmínkou úspěšné integrace je zejména pochopení odlišnosti, zaměřuji se v druhé části na Romy, na jejich historii a původ. Popisují zde také jejich osobitou kulturu, hodnoty či tradiční zvyky. Poukazují zde na jejich specifický rodinný život, přístup ke vzdělání či náboženství. V jakém kontrastu s většinovým obyvatelstvem popisují, co způsobuje odlišnosti jejich mentality či jaká jsou specifika jejich chování. Dále zde rozvádím soužití mezi Romy a Čechy, jaké má toto soužití pozitiva i negativa. Pro tuto část práce jsem čerpala například od autorů Nečase, Frasera, Hübschmannové, Horváthové či Šiškové.

Ve třetí části práce se věnuji dvěma střediskům, která se zabývají volnočasovou činností pro děti a mládež, popisují zde nízkoprahové zařízení

Milíčův dům v Jaroměři a nízkoprahové zařízení Střelka ve Dvoře Králové nad Labem. U každého ze středisek popisuji stručně jeho poslání, cíle i cílovou skupinu, dále jejich historii, jaká je struktura jejich činnosti a rozebírám aktivity, které střediska nabízejí, k čemu jsou určené, vhodné a také jejich přínos. Dále se zabývám tím, jak střediska přispívají k integraci romských uživatelů, kteří střediska navštěvují. Co se jim v této oblasti daří nebo naopak nedaří, jaké jsou jejich poznatky, zkušenosti nebo výsledky jsem zjišťovala pomocí otázek, které jsem si pro střediska připravila. Rozhovory s pracovníky jednotlivých středisek uvádím v přílohách práce.

Hlavním cílem mé práce, ve které naznačuji nelehkou situaci Romů a co této situaci předcházelo, je tedy zjistit, jak tato centra přispívají k tomu, aby se situace Romů zlepšila, zda přispívají a zejména jak, k začlenění Romů do většinové společnosti.

1 Problematika integrace

V České republice tvoří národnostní menšiny 5 % obyvatelstva. Jsou to menšiny, které tvoří lidé, kteří jsou barvou kůže či jazykem nebo historií podobné české většinové společnosti, ale také lidé, kteří mají jinou kulturu, tradice i jiný zevnějšek. Mezi ně patří i velmi početná skupina Romů. O tom, že každá národnostní nebo etnická skupina má svou vlastní historii, hodnoty, jednání či chování, které jsou do naší normy velmi odlišné, se v posledních 50 letech příliš nevědělo. Ve školách se nic takového neučilo, osobní kontakt byl znemožněn uzavřenými hranicemi a masmédiá odlišné nebo cizí herce, reportéry či hlasatele mezi své pracovníky nepřijímala. Tudíž se ani nevědělo, že při soužití skupiny většinové s menšinami může dojít k nepochopení, nedorozumění a ke konfliktu.²

1.1. Modely soužití minority a majoritní populace

Podle toho, zda imigrant s ostatními etnickými skupinami vztahy udržuje nebo neudržuje a zda si také současně zachovává svou kulturní identitu nebo nikoliv, můžeme definovat čtyři základní typy soužití :

- integraci, při které jsou vztahy nadále udržovány a identita je zachována
- asimilaci, kde jsou sice zachovány vztahy, ale dochází ke ztrátě identity
- separaci, kde naopak vztahy zachovány nejsou, ale identita ano
- marginalizaci, při které dochází jak ke ztrátě zachování vztahů, tak ke ztrátě identity³

---

² Srov. ŠIŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 53.

³ Srov. ŠIŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 24.

Na makroúrovni se ve světě prosazují tři základní modely imigrační politiky.

Jsou to:

- Diskriminační model, který je založen na návratném a dočasném pobytu cizinců. Imigranti jsou sice začleněni do nějaké společenské sféry, ale vstoupit do ostatních oblastí jim není umožněno.
- Asimilační model, který stojí na jednostranném procesu rychlé adaptace imigranta do většinové společnosti. Za rychlé umožnění získání občanství i práv a povinností majority se ovšem očekává, že imigrant zaplatí ztrátou svého mateřského jazyka či svých specifických kulturních a sociálních rysů.
- Multikulturální (pluralitní) model, který podporuje odlišnosti mentality od většinové společnosti. Imigranti mají stejná práva, aniž by se očekávalo, že se svých specifíků vzdají.

Většina zemí se sice k jednomu z těchto modelů kloní, často ale také aplikuje některé aspekty typické pro ostatní modely.⁴

V kterékoliv společnosti je integrace menšiny takovým procesem, kdy menšina přijímá pravidla dané společnosti se všemi povinnostmi a právy, kdy je zachována vlastní identita. Tedy, stát se angažovaným občanem, ale zůstat nadále Romem.⁵

Integrace je odlišným procesem než asimilace. Jedná se o začlenění příslušníka nebo skupiny příslušníků jedné etnické skupiny do většinové společnosti, aniž by jednotlivci či skupina pozbyli vlastní identity. Na rozdíl od výše uvedené asimilace, která je označením pro úplné přizpůsobení se majoritní společnosti, které vede ke ztrátě vlastní identity, je integrace procesem oboustranným. Podmínkou úspěšné integrace je akceptace odlišnosti etnické skupiny či

---

⁴ Srov. ŠIŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 25.

⁵ Srov. HOLOMEK, K. *Téma romské integrace může zlepšit společnost*, [online]. Praha: Literarky.cz, 2007, [cit. 11. 4. 2009]. Dostupné na WWW: http://www.literarky.cz/index_o.php?p=clanek&id=4403.

jednotlivce většinovým obyvatelstvem. Výsledkem samotné integrace je poté rovnocenný člen společnosti.⁶

Život celé společnosti může být ovšem díky hodnotám skupiny také obohacen, proto je důležité vzájemné poznání a pochopení. Díky vztahu k menšině se pozná vyspělost většinové společnosti.⁷

Do naší společnosti probíhá integrace romského etnika neúspěšně. Dochází k stále větším projevům xenofobie a to na obou stranách. Jestliže se naše společnost těmito problémy nezačne zabývat, může vzniknout velký problém. Někteří Romové se do majoritní společnosti začlenili a to díky své práci, kdy se vypracovali z ghett.⁸ Je jich ovšem velmi málo a stát jim většinou žádnou pomoc nenabídl.⁹

V integraci Romů do majoritní společnosti, by základním nástrojem mělo být školství. Například menšinové školy by mohly být jednou z možností. Na vzdělání ve svém jazyce má právo každá z menšin. Existence několika málo škol, s dvojjazyčnou výukou a důrazem na romskou kulturu by mohla pomoci k tomu, aby z těchto škol vycházeli lidé, kteří se svým vzděláním mohou začlenit do většinové společnosti a zároveň mohou být sebevědomými příslušníky své menšiny.¹⁰ Romům v integraci pomáhá také výchova k odpovědnosti či naučit se zacházet s časem. Co je naopak ohrožuje je kriminalita, drogy a lichva.

Pro zvýšení úrovně vzdělanosti Romů, je podmínkou akceptování etnických, kulturních i sociálních odlišností ve výchovně vzdělávacím procesu. Školní docházka romských dětí je závislá na rozhodnutí rodiny. Aby mohla být realizována multikulturní výchova, budoucí pedagogové musí být vychováváni k toleranci a k respektování odlišných kultur. Nejúčinnějším bojem proti rasové

---

⁶ Srov. *Pro pedagogii: Romové-asimilace nebo integrace*. [online]. Praha: Czechkid.cz, [cit. 11. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1370.html>>.

⁷ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 53.

⁸ Pozn. ghetto – uzavřená městská čtvrť.

⁹ Srov. HÁJEK, M. *Společnost: Integrace Romů*. [online]. Praha: Neviditelnypes.lidovky.cz, 2008, [cit. 11. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/spolecnost-integrace-romu-d0d-/p_spolecnost.asp?c=A080922_112529_p_spolecnost_wag>.

¹⁰ Srov. Tamtéž

nebo národnostní nesnášenlivosti, k netoleranci odlišných kultur a jejich způsobu života, jakým je Česká republika vystavena, je zvyšování informovanosti a také výměna názorů. Nejcitelnější je nedostatek objektivních informací o romském etniku.¹¹ Šotolová dále uvádí Některé z hlavních příčin školní neúspěšnosti romských dětí:

- odlišný jazykový vývoj
- odlišná kvalita plnění funkce rodinné výchovy
- u některých Romů nedocenění významu výchovy a vzdělání
- nedostatečná příprava pro školu
- nižší informovanost části dětí vyplývající ze sociální izolovanosti mnohých rodin
- nedostatečná připravenost učitelů pro práci s minoritami.¹²

Je velmi důležité chránit menšiny a jejich rovnoprávné postavení ve většinové společnosti posilovat vhodnou legislativou.¹³

Péče o práva příslušníků menšin zahrnuje:

- vzdělávání v mateřském jazyku (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR – polské národní školství, slovenské národní školství, vzdělávací programy pro romské děti a mládež, dotační politika MŠMT ČR),
- kulturní aktivity, program uchování a rozvoje národnostních kultur (dotační politika Ministerstva kultury ČR),
- šíření a přijímání informací v mateřském jazyku (rozhlasové a televizní vysílání, vydávání periodického a neperiodického tisku).¹⁴

---

¹¹ Srov. ŠOTOLOVÁ, E. *Romové – reflexe problému*. Praha: Soubor textů k romské problematice, 1997, s. 79-80.

¹² ŠOTOLOVÁ, E. *Romové – reflexe problému*. Praha: Soubor textů k romské problematice, 1997, s. 80.

¹³ Srov. ŽATEČKA, J. *Postoje společnosti k etnikám*. Trenčín: Diplomová práce, 2009, s. 37.

¹⁴ ŠÍŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 57-58.

1.2 Podmínky úspěšné integrace

- Akceptace menšiny majoritou: Tato podmínka předpokládá pozitivní poznávání a pochopení. Vzájemné uznání je podmínkou uznání obou etnik.
- Vzdělání a výchova: *Vzdělání* musí Romové získat nejen proto, aby byli uznáni majoritou, ale aby byli také schopni zapojit se do občanského života a to v oblasti:
  - ekonomické (získat práci a práci si udržet)
  - kulturní (pozitivně prezentovat své romství například pomocí umění i dalších aktivit)
  - občanského zastoupení (účast ve státní správě, podpora a hájení práv menšin)

Romové by měli *posilovat vlastní identitu*, pozitivní rysy své kultury v dialogu s kulturou majority. Jistě by také měla fungovat *sebevýchova k osobní odpovědnosti*, ať už odpovědnosti za vzdělání či zacházení s časem. Důležité je také *posilování odolnosti* vůči drogám, lichvě i kriminalitě.

- Ochrana menšin ze strany státu: Vhodná legislativa
- Příprava pedagogů a sociálních pracovníků na práci s příslušníky romské komunity: Těžiště práce je ve výchově k toleranci, v respektu odlišných kultur a v neposlední řadě v podpoře oboustranného respektování.

Základ úspěšné integrace z hlediska majority jistě spočívá v porozumění odlišnosti Romů, proto se v následujících kapitolách věnuji jak historii Romů a jejich původu, tak jejich kultuře či zvyklostem. Uvádím také odlišnosti mentality romských jedinců či způsob výchovy v tradiční romské rodině.

2 Z historie Romů

Pramenů, z nichž můžeme čerpat poznatky o ranějších dějinách Romů, existuje jen velmi málo. Dějepisectví Romů vlastně spočívá ve studiu jejich jazyka.¹⁵

Svou nezaměnitelnou a předlouhou historii, stejně jako každý jiný národ, mají i Romové. Při výzkumu nejstarších úseků, historikové uvolnili pole působnosti lingvistům a antropologům. Příčinou byl nedostatek pramenů k počátkům historie. Pokud by spolu tyto příbuzné humanitní disciplíny nespolupracovaly, úvodní kapitolu celé romské historie, by dějepisectví napsalo pouze v obrysech.¹⁶

2.1 Původ

Prvotním a nejrozšířenějším názorem bylo, že prapůvodní vlastní Romů je Egypt. Podle toho byli také pojmenováni: anglicky – Gypsies nebo španělsky – Gitanos. Dobu a místa jejich pobytů se pokoušeli určit lingvisté, pomocí vývoje romských dialektů.¹⁷ Tedy díky jazykovému studiu bylo již koncem 18. století prokázáno, že Romové pocházejí z Indie.¹⁸ Jako první na jejich indický původ poukázal I. Valyi, v roce 1763, který pocházel z tehdejších Uher. Srovnal dialekt,

---

¹⁵ Srov. FRASER, A. *Cikáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 1998, s. 12.

¹⁶ Srov. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 9.

¹⁷ Srov. KOVAŘÍKOVÁ, M. a kol. *Pedagogicko – psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1998, s. 5.

¹⁸ Srov. HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Člověk v tísni: Nakladatelství Lidové noviny, o. p. s., 2001, s. 5.

kterým mluvili indičtí studenti na Univerzitě v Leidenu, spolu s romštinou, kterou znal z Uher. Zjistil, že jazyky se z velké části shodují.

Původní obyvatelstvo Indie, ke kterému předkové dnešních Romů pravděpodobně patřili, bylo někdy v polovině 2. tisíciletí př. n. l. buď vytlačeno do okrajových oblastí, nebo včleňováno do sociálního systému, který byl velmi složitý.¹⁹

Od přelomu 2. a 1. tisíciletí př. n. l. se indoevropští dobyvatelé, kteří užívali společného označení arijah, začali dělit na stavy (varny). Sem patřili kněží, obětníci a náboženští učitelé (bráhmani), také vladaři a bojovníci (kšátrijové), poté řemeslníci, obchodníci, chovatelé dobytka a rolníci (vaišjové) a konečně i sluhové a pomocní pracovníci (šútrové).

Stavy se vnitřně rozčleňovaly na kasty (džátí), nebo-li rozšířené rodiny, kde se dědičně vykonávala jedna profese. Kastovní vyloučení hrozilo, pokud byla nedodržena závazná pravidla nebo předepsané jednání. K územnímu pohybu členy kasty nutil způsob obživy, neboť v opatření základních potřeb pro život, byli členové kasty odkázáni na okolní obyvatelstvo.

Indická majoritní společnost předky Romů označovala souhrnným označením Domové přesto, že nejnižší a opovrhované kasty, ke kterým předkové zřejmě příslušeli, byly nazývány různými specifickými jmény. Domové se věnovali kotlářství a kovářství, také obchodu, podvodům nebo krádežím dobytka. Dále uklízení, ale i hudební a taneční činnosti, či žebrotě. Písmo, které neznali, nahrazovala ústní lidová slovesnost.²⁰ Horváthová ovšem uvádí, že předkové Romů vždy nemuseli být jen v nízké a opovrhované sociální vrstvě, za sebou mohou mít již dlouhou éru života na důstojnější úrovni.²¹

---

¹⁹ Srov. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 9-10.

²⁰ Srov. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 10-12.

²¹ Srov. HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Člověk v tísni: Nakladatelství Lidové noviny, o. p. s., 2001, s. 6.

Nepříznivé životní podmínky a monoprofesnost, byly důvodem k migraci. Z Indie tedy Romové odcházeli do přívětivějších krajů, a to zejména směrem na západ. Mezi první státní území, kterým Romové procházeli byla Perská říše.²²

Na území Persie, byzantské říše i Řecka, byla zastávka na několik století. Ve 13. století, přišli Romové do střední Evropy. Koncem 14. nebo na počátku 15. století, se objevují Romové i na našem území. Ve 14. – 15. století evropsští obyvatelé přijímali kočovníky shovívavě, ti se vydávali za křesťanské poutníky. Vůči Romům se postoj majoritní společnosti zhoršuje až poté, co pařížský arcibiskup v roce 1427 exkomunikoval Romy z církve ve své diecezi.²³

Konec 17. a první polovina 18. století, přinesl další zhoršení postavení Romů v českých zemích. Leopold I. vydal v roce 1697 patent, ve kterém Romy prohlásil za „vogelfrey“, to znamenalo, že beztrestně zabít Romy mohl kdokoliv.²⁴

Za vlády Marie Terezie a poté Josefa II. v 18. století, došlo k jistému zlomu. Nastal pokus o asimilaci, tedy o úplné přizpůsobení se majoritní společnosti, které vedlo ke ztrátě vlastní identity. Byly vydány dekrety, které měly dezintegrovat romské obyvatelstvo a začlenit je následně do majoritní populace. Romové měli zakázáno hovořit cikánsky, nesměli nosit svůj tradiční oděv a také nesměli být nazýváni „cikáni“, nýbrž novosedláci.

Druhá světová válka v letech 1939 – 1945, byla spojena s genocidou Romů. Nejdříve pracovní a poté koncentrační tábory v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu byly jen jakýmsi odrazem ke koncentraci v Osvětimi II – Březince. Od roku 1942 do roku 1943 zahynulo v tomto táboře téměř 20 000 evropských Romů, přibližně 5000 jich pocházelo z českých zemí.

---

²² Srov. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 12.

²³ Srov. MANUŠ, E. *Jdeme dlouhou cestou*. Praha: Arbor Vitae, 1998, s. 15.

²⁴ Srov. *Dějiny Romů: Přehled dějin Romů do roku 1989: Původ Romů a jejich příchod do Evropy*, [online]. Brno: Rommuz.cz, 2000-2005, [cit. 12. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=35>.

I přes to, že na Slovensku genocida Romy nepostihla, i zde pro ně platila různá diskriminační nařízení a to například taková, že nesměli cestovat veřejnou dopravou a do obcí směli vstupovat pouze v určených dnech.²⁵

Několik desetiletí Romové usilovali o to, aby stejně jako Maďaři nebo Němci, byli uznáni za příslušníky národnostní menšiny. První romská politická strana – Romská občanská iniciativa, vznikla krátce po listopadových událostech, a tak se rok 1989 stal významným mezníkem nejnovějších romských dějin.²⁶

3 Kultura Romů

Asimilační politika státu i technologický rozvoj společnosti, měli za následek, že obyvatelé, kteří žili v romských osadách byli připraveni o tradiční způsob obživy. Pozbyli schopnosti konkurovat moderní technologii. Tradiční techniky a činnosti, které sloužily k zajištění dalších životních potřeb, byly opuštěny ze stejného důvodu. Staré techniky a postupy, postupně upadaly v zapomnění, neboť ekonomická situace Romům nákup nových strojů nedovolovala a osvojení si moderních technik jim nebylo umožněno. Jelikož zapomenuté staré techniky novými nebyly nahrazeny, Romové „konzumovali“ výrobky, které produkovala majorita.²⁷

Existují rozdíly, mezi tradičním způsobem života České společnosti a Romské společnosti. Vyplývají z jiného pojetí života a mohou tak způsobit vzájemné nepochopení. Způsob Romského života je jiný i proto, že Romové na rozdíl od Čechů uznávají jiné hodnoty, je pro ně například důležitější rodina než práce.

Přesto, že se tradiční způsob života Romů v posledních letech mění a zachoval se převážně jen u východoslovenských romských osad, můžeme u městských českých Romů, tedy v jejich životě, nalézt prvky, které dále přežívají a které

---

²⁵ Srov. MANUŠ, E. *Jdeme dlouhou cestou*. Praha: Arbor Vitae, 1998, s. 16.

²⁶ Srov. MANN, A. B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001, s. 38-39.

²⁷ Srov. JAKOUBEK, M., PODUŠKA O. *Romské osady v kulturologické perspektivě*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2003, s. 74-75.

mohou ovlivňovat jejich životní styl, třebaže nevědomě. Je tedy dobré tradiční způsob života Romů poznat, neboť tak můžeme Romům lépe porozumět.²⁸

3.1 Hodnoty

Podle Hübschmannové můžeme u Romů rozlišit hodnoty pozitivní „opravdové“, tedy skutečné hodnoty romství od takzvaných pseudohodnot, které Romům poskytovaly ochranu při přizpůsobování se bílým.²⁹

K takzvaným dávným, ochranným (pseudo) hodnotám, patřila bílá barva pleti. Hluboký pocit méněcennosti kvůli tmavé barvě pleti, panoval všude tam, kde světlá pleť byla reprezentací mocnějších. Například u romské nevěsty se na prvním místě cenilo, byla-li jako neromská dívka (sar rakl i).

Mezi materiální a okázalé hodnoty patří zlaté prsteny, náušnice a náhrdelníky i další šperky olašských Romů. Specifický je historický důvod této hodnoty. Olašští Romové nebyli připoutáni k půdě, ani k trvalému bydlišti, jelikož donedávna kočovali, svůj majetek tak nemohli ukládat do nemovitostí. Proto materiální hodnoty koncentrovali ve zlatě.

Asimilační politika vedla k opovrhování vlastním jazykem, vlastní kulturou i romstvím. Tím nastala destrukce vlastní kultury.

Hodnotou se pro Romy v posledních čtyřiceti padesáti letech, stává i škola. Přesto, že romské dítě se ve škole nedozví nic o své historii, kultuře, nesetkává se tu se svým rodným jazykem. Na druhé straně to byla ovšem hodnota vynucená, za to, že děti zanedbávaly školní docházku, byly odebrány do dětských domovů.

Postupné odbourávání pseudohodnoty sebeopovržení, se daří díky emancipaci Romů, díky neromským politikům, kteří jsou schopni vést dialog s romskými mluvčími.

---

²⁸ Srov. *Romové v České republice: Tradiční způsob života Romů na území bývalého Československa*, [online]. Praha: Romove.radio.cz, 1997-2009. [cit. 12. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18197>>.

²⁹ Srov. HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Romové v České republice*. Praha: Socioklub, 1999, s. 18-19.

K pozitivním hodnotám u Romů patří solidarita. Manifestuje se ve štedrosti a dělbě o jídlo, když například hospodyně uvařila první jídlo dne, poslala své dítě s pokrmem do některé z chudších rodin. Další významnou hodnotou byla pravidla, která zabraňovala konfliktům. Už z toho důvodu, že lidé doslova žili na jedné hromadě. Příkaz „nikoho neurazit“, byl na prvním místě. Každý se hlídal, aby druhého neponížil tím, že by mu řekl sprosté slovo (džungalo lav). Za nezdořilé se také pokládalo říci „ne“. Velmi vysoká byla také hodnota odpuštění, její důležitost se připomínala obřadným ceremoniálem, zejména o Vánocích. V tradiční romské komunitě byla významnou hodnotou také slovesnost a zcela vyjímečnou hodnotu má u Romů píseň.³⁰

Nejvyšší hodnotu, doslova posvátnou, mají příbuzenské vztahy a rodina.³¹

3.2 Zvyky Romů

Stejně tak jako k životu každého člověka, tak k životu Romů, patří všední dny, ale i dny výjimečné. Mezi výjimečné dny bezpochyby můžeme zařadit jak svatbu nebo narození nového člena rodiny, tak pohřeb. Romové při těchto příležitostech dodržovali velké množství zvyků, věřili, že tak zajistí ochranu před zlými silami a zabezpečí sobě a svým rodinám zdraví a štěstí.³² Jak uvádí příloha číslo I.

Na uzavření manželství Romové v minulosti příliš nedbali. Samotná svatba byla méně podstatná, než byly zásnuby.³³ Námluvy (mangavipen) tedy přecházeli romské svatbě (bijav). O budoucím ženichovi v minulosti rozhodovali zpravidla rodiče. Rozhodovali podle majetku, také řemesla a podle pověsti jeho rodiny. Nejvíce žádaným ženichem byl hudebník. U nevěsty se zase přihlíželo k barvě pleti, světlá dívka z hudebnické rodiny, byla považována za nejlepší partii.³⁴ Rodina budoucího manžela navštívila rodinu dívky a navzájem se pohostili.

---

³⁰ Srov. HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Romové v České republice*. Praha: Socioklub, 1999, s. 19-37.

³¹ Tamtéž, s. 43.

³² Pozn. Jako důkaz toho, že se tradiční zvyky nedržely v každé Romské rodině, uvádím rozhovor s romskou ženou, viz příloha č. I. v závěru práce.

³³ Srov. MANN, A. B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001, s. 32-34.

³⁴ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 132.

Když mladí slíbili, že spolu budou dobře vycházet, vzal vážený muž z osady šátek a svázal jim překřížená zápěstí, do dlaní jim poté nalil víno, které každý z nich vypil z dlaně toho druhého a nakonec se políbili. Dá se říci, že již od této chvíle byli považováni za manžele. Svatba se poté uspořádala až později. U olašských Romů ženichův otec musel za nevěstu zaplatit.³⁵ Ostatními Romy byli olašští Romové neboli Vlachyke Roma, považováni za vyšší vrstvu. Mají svůj jazyk, kterému ostatní romské skupiny rozumí méně. Olašští Romové ostatní skupiny označují názvem Rumungre Roma.³⁶

Pokud se jednalo o narození dítěte, pohlaví dříve odhadovali Romové podle tvaru břicha matky. Pokud bylo špičaté, předpokládalo se, že se narodí chlapec, pokud bylo okrouhlé, měla to být dívka. Jako každá jiná matka, chtěla i ta romská, aby se jí narodilo zdravé dítě, proto měla zakázáno dívat se na ošklivé nebo nezdravé lidi či zvířata (např. hadi), naopak se měla dívat jen na hezké věci a být veselá. Budoucí matka směla jíst vše, na co právě dostala chuť, neboť si to prý nepřála ona sama, ale nenarozené dítě. Romové věřili, že může přijít zlá čarodějnice, děťátko vzít a místo něj položit své ošklivé dítě. Matky proto do postýlek pokládaly různé předměty, zejména špičaté (nůžky, jehlu), věřily, že tak dítě ochrání. Zlé síly již nemohly uškodit, když bylo dítě pokřtěno (bol'ipen). Na zápěstí se dětem uvazovala červená stužka, která je chránila proti uřknutí, to se mohlo stát, pokud se na dítě někdo nehezky podíval.

Pokud v romské osadě někdo zemřel, v jeho domě sundali zrcadlo. Ten, kdo se přišel s nebožtíkem rozloučit, na něho položil ruku a prosil ho o odpuštění. Romové u mrtvého zůstávali od smrti až po samotný pohřeb, věřili totiž, jeho duše je přítomna stále v jeho těle. Když v den, kdy měl mrtvý pohřeb, nesli jeho rakev z domu, třikrát s ní zaklepali o práh a věřili, že teprve v ten moment duše odešla. V rakvi měl zemřelý své oblíbené předměty a nejlepší šaty.³⁷

---

³⁵ Srov. MANN, A. B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001, s. 34.

³⁶ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 77.

³⁷ Srov. MANN, A. B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001, s. 33-34.

Účast širokého příbuzenstva v tradiční romské komunitě, je na těchto oslavách závaznou. Platí to zejména u pohřbu. Někteří Romové raději riskují stržení platu, než aby se vystavili ladž (hanbě), pokud by nestrávili povinné dny u zesnulého.³⁸

Celým jejich životem prostupují zákony (marimé), strach ze znečištění. Možné znečištění ženy, je hrozbou největší. Zvláště spodní část těla u ženy a vše, co se k ní vztahuje, je nečisté a pokládá se za marimé. Přísná pravidla tedy platí pro mytí a praní. Rozdělena jsou umyvadla, i ručníky. Oblečení žen, se musí prát zvlášť od ostatního oblečení. Nádoba, ve které se pralo oblečení, nesmí být použita na praní ručníků, které jsou na obličej, k praní ubrusů nebo mytí nádobí. Na ženu se vztahuje více zákazů, neboť je znečištěním ohrožena více. Například během sexuálního vývoje musí být izolována, ale před pubertou nebo po menopauze je zákazů méně.³⁹

3.3 Rodina

Konkrétní rodinná příslušnost a rodina jako taková, je pro Romy základ. Každý člen rodiny, má své určené místo a svoji úlohu, z toho vyplývají jeho práva a také povinnosti.⁴⁰ V romské rodině má dominantní postavení muž, pokud žije více nukleárních rodin pohromadě, má hlavní slovo nejstarší muž.⁴¹

V rozhovoru, který je uveden v knize Paměti romských žen, dotazovaná na otázku, zda její bratři neměli nic, co by byla čistě jejich práce, odpovídá, že pokud byl v romské rodině nejstarším dítětem chlapec, byl brán jako druhý otec, kterého museli poslouchat na slovo. Prohlížel jim žákovské knížky a když nebyli bití od otce, zastal to právě on.⁴²

Širší rodina, nebo-li familija, je tvořena ženatými syny, jejich manželkami, dětmi i vnoučaty. Všechny domácnosti, uvnitř familije, se nazývají tséra.

---

³⁸ Srov. HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Romové v České republice*. Praha: Socioklub, 1999, s. 43.

³⁹ Srov. FRASER, A. *Cikáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 1998, s. 202-203.

⁴⁰ Srov. JAKOUBEK, M. *Romové-konec (ne)jediného mýtu*. Praha: Socioklub, 2004, s. 118.

⁴¹ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 137.

⁴² Srov. *Paměti romských žen Kořeny I*. Brno: Muzeum romské kultury, o. p. s., 2003, s. 61.

Ve společenství, nebo-li kumpánce, nemusí jít bezpodmínečně o sdružení rodinných členů. Může se skládat z lidí, kteří jsou příslušníky více, než jednoho rodu nebo velkorodin. Kumpánija je tedy složena z řady domácností, v jejíž čele stojí rom baró, ten je vedoucím a prostředníkem mezi Romy a gadži (bílymi).⁴³

V rodové skupině měli zvláštní postavení staří lidé, byli váženými, pro své životní zkušenosti a moudrost. Na ženy byly kladeny vyšší nároky, než na muže. Na starosti měly nejen péči o děti a vaření, ale v některých skupinách i obživu celé rodiny, která zahrnovala také obstarání stravy. Žena musela být především věrná svému muži, u muže na nevěru tak přísně hleděno nebylo.⁴⁴

Jakmile jsou děti dostatečně staré, začínají přispívat do rodinného rozpočtu. Často je pravidelnější výdělek ženy, než muže. Na gadže (bílé), kteří se uvazují k pravidelné pracovní činnosti, je často nahlíženo s určitým opovržením, neboť někteří Romové jsou na svou ekonomickou pružnost hrdí.⁴⁵ Tradičním způsobem obživy u olašských Romů je krádež, ta je ovšem způsobena pouze gádžovi (bílému). Pokud krádež způsobil Rom jinému Romovi, byl skupinovým soudem (kris) odsouzen a dle toho, jak byla vina rozsáhlá, byla mu udělena pokuta. Mimo pokuty se ovšem ještě vystavil lažavo, nebo-li obecné hanbě, ta byla pro Roma větším trestem, než finanční pokuta.⁴⁶

3.4 Náboženství

Fraser uvádí, že Romové dlouho náboženství přejímali od zemí, ve kterých po nějaké období žili. Mezi Romy lze tak najít katolíky, příslušníky různých pravoslavných a protestantských církví. V islámském světě pak můžeme najít velké množství muslimských Romů. Pravoslavní Romové, stejně jako muslimští

---

⁴³ Srov. FRASER, A. *Cikáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 1998, s. 197-198.

⁴⁴ Srov. HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Člověk v tísni: Nakladatelství Lidové noviny, o. p. s., 2001, s. 24-25.

⁴⁵ Srov. FRASER, A. *Cikáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 1998, s. 254-255.

⁴⁶ Srov. HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Romové v České republice*. Praha: Socioklub, 1999, s. 32.

Romové v Bulharsku slaví svátek sv. Jiří a zároveň barví vajíčka na Velikonoce.⁴⁷ Většina českých Romů se náboženským vyznáním hlásí k římským katolíkům.⁴⁸

Ve své skice Hübschmannová uvádí, že tvrzení, že se Romové nedovedou modlit a že nechodí do kostela, jsou důvodem představy, že Romové nemají své náboženství. V tradiční indické společnosti dodnes existují takzvané kastovní chrámy, příslušníci jedné kasty nenavštěvují chrámy a svatyně, které jsou vyhrazeny jiné kastě. To, společně s platným Rom s Romem, gádžo s gádžem, může způsobovat neochotu chodit do kostela.⁴⁹

I přesto, že Romové byli chudí, chtěli vždy o Vánocích a Velikonocích ukázat, co vše si mohou dovolit a tak se celý rok šetřilo. Maso, které se o svátcích kupovalo a buchty, které se pekly, dávali do oken, aby si každý všiml. Vánoční svátky (Karáčoň), slavili společně. Jeden druhému vždy popřáli zdraví a vše dobré a zazpívali si romskou koledu, tu pak na Štědrý večer chodívali zpívat místním obyvatelům. Lidé věřili, že pouze romská koleda dodá nejkrásnějšímu svátku v roce vánoční pohodu a tak byli romští koledníci váženi.⁵⁰ V romských oslavách Vánoc se prolínají prvky, které převzali od majoritních společností, spolu s vlastními romskými tradicemi, v kterých lze i po mnoha staletích spatřit odraz jejich indického původu. Mezi tradice, které Vánoce romské odlišují od těch českých, patří vzpomnutí na příbuzné, kteří již nežijí, usmíření a odpuštění.⁵¹

4 Romský jedinec

Romové mají jinou historii, kulturu, jiný jazyk a jiné hodnoty. Jiný vzhled a vůbec jiný způsob života. Byli podrobni ponižování, pronásledování

---

⁴⁷ Srov. FRASER, A. *Cikáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 1998, s. 260.

⁴⁸ Srov. KAŠTÁNKOVÁ, M., BALÁŽOVÁ, J. *Náboženství Romů*, [online]. Praha: Romove.radio.cz, 2000, [cit. 13. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18147>.

⁴⁹ Srov. HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Romové v České republice*. Praha: Socioklub, 1999, s. 40-41.

⁵⁰ Srov. MANUŠ, E. *Jdeme dlouhou cestou*. Praha: Arbor Vitae, 1998, s. 199 a 213.

⁵¹ Srov. *Romové v České republice: Jak slavili Vánoce Romové v bývalém Československu*, [online]. Praha: Romove.radio.cz, 2003, [cit. 13. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18076>.

a vyvražďování. To, že jsou Romové jiní a že vidí věci jinak, je tedy pochopitelné.⁵²

4.1 Odlišnosti mentality

To, co nemůžeme na Romech pochopit, by nám bylo jasné, kdybychom několik dní strávili v Indii, v zemi jejich původu, kde se vyvíjel jejich jazyk a kultura.

Ve středověké Evropě, kam Romové přišli, měl každý kousek půdy svého majitele. Když Romové odcházeli z Indie, která byla v té době převážně pustá, nikoho nepohoršovali tím, když svůj jídelníček doplnili o to, co příroda nabízela, ať už o tropické ovoce, zeleninu, ryby nebo drobnou zvěř.

I přesto, že Romové již dávno nežijí v tropickém podnebí, rádi vysedávají venku nebo se jen tak potulují městem ve skupinách. Vzniká tak dojem, že jich je o mnoho více, než ve skutečnosti. Lidé v tropickém podnebí totiž chodí do svých domů pouze přespat, ostatní činnosti se provádějí venku.

V indickém horku, kde je ovzduší plné hmyzu, který přenáší nakažlivé nemoci, jsou potraviny životu nebezpečné již po několika hodinách po uvaření, proto se vyhazují a to i dodnes, přestože je v Indii hlad. Romové, i když vlastní ledničku, nesnědené potraviny vyhazují. Dnes toto původní nezbytné opatření zhoršuje jejich sociální situaci.

Pokud jde o oděvy a indické prostředí, snaha o jejich zachování se setkává s nezdarem. Jelikož se z hygienických důvodů oděvy často a důkladně perou a velmi ostrý sluneční žár snižuje jejich životnost. Když se oděv musí téměř denně prát, není proto nutné dbát na jeho čistotu. Stále se pere i v romských domácnostech. Romští muži mají dobřela vyprané košile a i přesto, že se děti přes den ušpiní, chodí ráno jako ze škatulky. V našich podmínkách je tak časté praní zbytečné, jinak tomu ovšem velí Indická tradice.

---

⁵² Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 69.

Svou dobrou pověst kočovník potřebuje jen mezi těmi, kteří ho obklopují, neboť dnes je tady, zítra tam. Romové jsou mistry, pokud jde o děláání dojmu. Snad by procházeli snáze životem, kdyby jim nepředcházela jejich pověst.⁵³

Velký počet dětí je pro Roma stejně jako pro Inda zajištění budoucnosti. Kdysi to byla záruka přežití, dnes tato tradice zhoršuje situaci jak Romům, tak Indům.

Komunistický režim prováděl kulturní genocidu Romů. K rozbití tradičních rodin i rodů vedl „Rozptyl Cikánů“. Děti byly přerazovány do zvláštních škol. To vše ruku v ruce vedlo ke vzniku takových vlastností, jako jsou nenávisť, neochota a nedůvěra. Přes nespočet vlastností, které Romové s Indy sdílejí, k nim tyto nepatří.⁵⁴

4.2 Specifika komunikace a chování

Romové dokážou člověka poznat pouhým pohledem. Umějí okamžitě odhadnout jeho upřímnost. V přítomnosti jiné osoby se cítí buď jistě a příjemně nebo naopak v ohrožení a to i tehdy, když slova druhé osoby ujišťují o opaku. Při komunikaci s Romy je třeba navázat vzájemný vztah důvěry, pokud učitel ve škole tvrdí, že dítěti pomůže a říká to pouze formálně, neupřímně, Rom neuvěří, protože to cítí.⁵⁵

Indické jazyky mají oproti evropským jazykům velké množství citoslovcí. Například pokud se jedná o zápis rozhovoru, je často nutné přidat k němu komentář, aby bylo jasné, o co přesně v rozhovoru šlo. I romština sdílí tuto vlastnost. Význam je často pochopen až z gest, mimiky nebo intonace hlasu.

---

⁵³ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 69-72.

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 72-74.

⁵⁵ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 145.

Toto je překážkou, která romským dětem ve škole brání v úspěchu. Romské dítě látku nerozumí, pokud jí učitel neprožívá.⁵⁶

Pokárání nebo kritiky se Rom nebojí, pokud je taktní a upřímně míněna. Velmi krutě je vnímáno veřejné zostuzení, to u Roma vystaví bariéru. Bezpečí a pocit jistoty Rom získá dotykem.⁵⁷

Hranice mezi skutečností a snem není u Romů tak ostrá. Snům je přikládán velký význam a právě tato malá schopnost rozlišení fantazie od reality vede k Romské lhavosti. Jsou vybaveni empatií, dovedou říkat to, co chce druhý slyšet, ovšem zda je to pravda, tím se už tolik nezabývají.⁵⁸

Pokud je Rom ve stavu deprese, z tohoto hlediska hodnotí i další situace. V tomto rozpoložení ostatní věci, které jsou pozitivní, nevidí.

Velmi citlivé je vnímání Romů zejména na témata jako je ohrožení a rasismus. Pokud se zeptáme člena majority, co by mohl říci k romsko-českému soužití, hovoří většinou o kriminalitě, devastaci bytů, hluku v okolí nebo záškoláctví. Když se však na to samé zeptáme Roma, mluví o nezaměstnanosti, nedostatku bytů, diskriminaci a složitém vzdělání. Všechny dobře míněné aktivity realizované majoritou, jsou Romy přijímány s obavami a nedůvěrou. Budovat dobré vztahy je tedy věcí nesnadnou a zdlouhavou.⁵⁹

Jako zajímavost bych uvedla, že Romové neznají slovo budoucnost, mají vztah pouze ke své minulosti a současnosti. Neumí plánovat, proto pokud Rom dostane peníze, nemá druhý den nic.⁶⁰

---

⁵⁶ Srov. ŠIŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 72-73.

⁵⁷ Srov. ŠIŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 146.

⁵⁸ Srov. ŠIŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 73.

⁵⁹ Srov. ŠIŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 146-148.

⁶⁰ Srov. MANUŠ, E. *Jdeme dlouhou cestou*. Praha: Arbor Vitae, 1998, s. 186.

4.3 Způsob výchovy v tradiční romské rodině

Způsob výchovy v romské rodině je od evropského způsobu odlišný. Od útlého věku jsou děti vedeny k samostatnosti a tak s nimi rodiče brzy jednají jako s rovnocennými partnery. Jsou tedy zasvěcovány do problémů, které mají dospělí v rodině a účastní se jich. Je to jeden z důvodů, proč také dříve dospívají než neromské děti. Myšlení je konkrétní a jak jsem již uvedla, nepřemýšlejí o budoucnosti.

Výchova se vyznačuje emocionalitou, ale současně také neschopností rodičů, aby děti učili i jinému, než je nutné, to co není nutné je považováno za nepotřebné. Tento způsob výchovy přetrvává u přírodních národů, typický pro život na okraji civilizace v těžkých podmínkách.

Romské dítě je většinou vychováváno v širší rodině a má větší počet sourozenců. V rodině má každý své místo. Jednotlivec díky způsobu života, kolektivnímu rozhodování a zodpovědnosti v romské rodině ztrácí pocit zodpovědnosti za svůj život.

Jelikož je romské dítě vychováváno ke společnému rozhodování a k tomu, aby se podělilo o svůj názor, nastává problém ve škole, kde se po něm chce, aby pracovalo samostatně. A tak se stává, že je dítě ve škole trestané za něco, za co by doma bylo pochválené a naopak.⁶¹

5 Romové, soužití s Čechy

V soužití s Čechy má Romská menšina mnoho problémů. Co se týče české strany, je Romům vytýkána nevzdělanost, hlučnost, lenost, kriminalita, prostituce a podobně. Naopak Romská strana vytýká Čechům vypočítavost, nadřazené chování, citový chlad a strach z cizinců. V obou jmenovaných skupinách převládají takový jedinci, kteří zobecňují především negativní vlastnosti jednotlivců druhé skupiny a přisuzují je celé skupině. Chování těchto dvou skupin

---

⁶¹ Srov. BALABÁNOVÁ, H. *Romové v České republice*. Praha: Socioklub, 1999, s. 338-339.

určují také předsudky z minulosti, ať už dávné nebo nedávné. Kromě předsudků leží mezi oběma skupinami také křivdy z minulosti.

I přesto, že Romové jsou v České republice přítomni po mnohá staletí a byli přínosem jak v oblasti kulturní nebo materiální, velká část české populace vnímá Romy jako přistěhovalce. Následkem toho je, že Romové českou společnost vnímají jako nepřátelskou a i její pozitivní hodnoty odmítají.

Pokud budeme hovořit o současnosti, dochází i přes množství pozitivních kroků jak ze strany majority, tak ze strany minority, k řadě negativních jevů, které vzájemné soužití stěžují. Propagace xenofobních a rasistických názorů umožnila svoboda slova. Celé skupiny zaměstnanců, především s nízkou kvalifikací, vytlačilo z trhu tržní hospodářství. Chudí a tedy i Romští obyvatelé se díky liberalizaci trhů s byty koncentrovali do okrajových částí měst, do takzvaných dělnických kolonií. Dlouhodobá nezaměstnanost romských živelů rodin, kteří jsou závislí na sociálních dávkách utvrzuje předsudky, že Romové jsou líní.

Pozitivní vývoj zaznamenáváme naopak v jakémsi postupném vymanění romské menšiny. Vytvářejí vlastní občanské struktury a za vlastní vývoj přejímají odpovědnost. Romům a především jejím dětem se věnují mnohá občanská sdružení a charitativní organizace.⁶²

Po nahlédnutí do Romské historie, kultury i odlišností mentality, se dostáváme k nízkoprahovým střediskům, které se zabývají volnočasovou činností pro děti a mládež. U středisek nahlížím do jejich historie, uvádím, jak je jejich činnost strukturována a více rozebírám jednotlivé aktivity. Pomocí metody osobního dotazování jsem zkoumala, jak střediska přispívají k integraci dětí a mládeže, do většinové společnosti. Otázky jsou postaveny na základě problematiky integrace, jak je uvedeno na straně 13. Sledovala jsem tedy, čím je nutné se zabývat, aby integrace probíhala úspěšně. V obou střediscích byli dotazováni dva pracovníci, v textu označení jako pracovník A) a pracovník B).

---

⁶² Srov. ŠÍŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 123-124.

6 Milíčův dům Jaroměř

Posláním Milíčova domu, který je střediskem Českobratrské církve evangelické, je úsilí o pozitivní změnu v životě a sociální začlenění dětí a mládeže v Jaroměřském regionu, které se ocitly v nežádoucí sociální situaci a díky podpoře a odborné pomoci předcházet sociálnímu vyloučení.

Cílem tohoto nízkoprahového⁶³ střediska je u těchto dětí a mládeže předcházet problémům a to díky vhodným formám primární prevence, terénními pracemi, nabídkou volnočasových aktivit a spoluprací s dalšími, jinými institucemi.⁶⁴

6.1 Historie

Se svým názvem se středisko hlásí k Janu Milíči z Kroměříže a k jeho charitativním aktivitám, které konal ve 14. století na Starém Městě pražském. Středisko Milíčův dům bylo založeno roku 1992. O rok později zakoupilo budovu, která byla zrekonstruována a dne 17.11.1996 slavnostně otevřena. Během rekonstrukce a před rekonstrukcí, byla práce střediska postavena zejména na terénních aktivitách. Po dokončení rekonstrukce se práce přesunula do Milíčova domu, kde aktivity nabyly dnešní podoby.⁶⁵

6.2 Struktura činnosti

Hlavním cílem činnosti je poskytnout sociální služby, dětem a mladým lidem je tedy poskytována psychická podpora, poradenství, poskytnutí informací, pomoc při vyřizování různých záležitostí například ve škole či na úřadech a v neposlední

---

⁶³ Pozn. Nízkoprahovost je snaha střediska o to, aby veškeré bariéry, které by mohly bránit uživatelům ve využívání nabídky střediska, byly odstraněny.

⁶⁴ Srov. *O nás: Úvod, poslání: Cíle*, [online]. Jaroměř: Milicuvdum.diakoniecce.cz, [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.milicuvdum.diakoniecce.cz/ramec.htm>>.

⁶⁵ Tamtéž

řadě také zprostředkování dalších služeb jako je lékař nebo psycholog. Bohatá nabídka volnočasových aktivit je v Milíčově domě nabízena v rámci dvou klubů.⁶⁶

6.2.1 Kluby

Prvním klubem je klub malého Bobše, jehož cílovou skupinou jsou děti ve věku od 6 do 14 let. Mezi aktivity, které klub nabízí patří : výtvarné, divadelní, hudební, sportovní i taneční aktivity, různé výstavy, koncerty, filmová představení nebo diskotéky, výlety, tábory nebo pobyty.⁶⁷

Druhým klubem je centrum Alternativa, kde jsou cílovou skupinou mladí lidé ve věku od 15 do 21 let. K aktivitám, které jsem jmenovala u předchozího klubu, mohou navíc v tomto klubu využít i bezplatný internet nebo hudební zkušebnu.⁶⁸

6.2.2 Rozbor aktivit

Volnočasové aktivity nejsou primární službou, které centrum poskytuje. Slouží spíše k důvěrnějšímu a bližšímu kontaktu s uživateli. Zejména u dětí je důležité vytvořit takovou atmosféru, ve které se budou cítit v bezpečí, vzájemná důvěra a kamarádský vztah pomáhají tomu, aby se děti snáze otevřely a nebály se hovořit o svých problémech.

Hlavní náplní aktivit je kontaktní práce, krizová intervence, sociální pedagogika, pedagogika volného času, zážitkové programy, sociální poradenství a výjezdové akce. Klienty Milíčova domu jsou také děti, které dojíždějí do jaroměřských škol, tudíž nabídku centra využívají zejména v době, kdy čekají na svůj autobus, principem práce s těmito dětmi je hlavně „tady a teď“. Skupina je stabilní díky pravidelnosti a opakování návštěv. Další skupina, která navštěvuje středisko, se skládá z jaroměřských dětí a mládeže. Využívá nabídku

---

⁶⁶ Srov. *O nás: Úvod, poslání: Cíle*, [online]. Jaroměř: Milicuvdum.diakoniecce.cz, [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.milicuvdum.diakoniecce.cz/ramec.htm>>.

⁶⁷ Srov. *klub malého Bobše*, [online]. Jaroměř: Milicuvdum.diakoniecce.cz, [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.milicuvdum.diakoniecce.cz/ramec.htm>>.

⁶⁸ Srov. *centrum Alternativa*, [online]. Jaroměř: Milicuvdum.diakoniecce.cz, [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.milicuvdum.diakoniecce.cz/ramec.htm>>.

centra v celém časovém rozmezí. Program je strukturovanější a vztahy jsou na hlubší úrovni. Tuto skupinu tvoří hlavně děti romské.

Středisko dále nabízí různé aktivity. Výtvarné aktivity nabízejí prostor pro vyjádření pocitů nonverbálně; filmová představení tedy filmový klub kde je důraz kladen na samosprávnou aktivitu uživatelů; taneční či hudební aktivity jsou využívány zejména k nácviku různých vystoupení, která se také prezentují na diskotékách, které centrum pořádá. Výjezdové akce, tábory a pobyty si pak za cíl kladou zprostředkování neobvyklého zážitku dětem ze sociálně znevýhodněných rodin, umožnit jim poznat sebe sama, své schopnosti a dovednosti a to v různých oblastech.⁶⁹

7 Střelka Dvůr Králové nad Labem

Toto zařízení je nízkoprahové, od volnočasových aktivit se tedy liší tím, že není placené. Klub Střelka má svůj název odvozen od kompasové střelky, která pomáhá k nalezení správného směru.⁷⁰

7.1 Historie

Od 2. Ledna 2008 roku se Volnočasový klub Střelka modifikoval na Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM). Během minulého roku 2007 se Střelka stále více přibližovala profilu nízkoprahového zařízení. Zaměřovala svou práci, a to zejména volnočasové aktivity, na cílovou skupinu NZDM, což jsou klienti, kteří se ocitají v nepříznivé sociální situaci, nebo jsou jí ohroženi, nemohou nebo nechtějí se zapojit do standardních volnočasových aktivit, vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče, dávají přednost

---

⁶⁹ Srov. *výroční zprávy*, [online]. Jaroměř: Milicuvdum.diakonieccc.cz, [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.milicuvdum.diakonieccc.cz/ramec.htm>>.

⁷⁰ Srov. *Nízkoprahové zařízení Střelka Dvůr Králové nad Labem*, [online]. Dvůr Králové nad Labem: Fchdk.cz, [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.fchdk.cz/strelka/index.php>>.

pasivnímu trávení volného času, dávají přednost trávení volného času mimo domov nebo mají vyhraněný životní styl.⁷¹

7.2 Struktura činnosti

Pracovníci dětem a mládeži ze Dvora Králové a okolí nabízí kontaktní rozhovory, poradenství, doprovod do jiných zařízení nebo informační servis. Prostředí klubu je možné využít k volnočasovým aktivitám nebo k pasivnímu trávení času, například při čekání na autobus.⁷²

7.2.1 Rozbor aktivit

Mezi výchovné a aktivizační činnosti centra, patří skupinové práce, preventivní programy, besedy, doučování, volnočasové aktivity, situační intervence nebo skupinové aktivity. Akce mimo klub nebo různé akce, které jsou konané přímo klubem, jako například diskotéky nebo koncert v klubu, slouží ke zprostředkování kontaktu se společenským prostředím. Individuální rozhovory a kontaktní práce, pomoc v krizi či poradenství, jsou řazeny mezi sociálně terapeutické činnosti. Jednání s různými institucemi ve prospěch klienta, doprovod do návazné služby veřejné či sociální, poskytnutí informace o telefonu nebo adrese úřadu, práce s rodinami či přáteli klienta nebo zprostředkování kontaktu na návazné služby, středisko pomáhá při uplatňování práv a oprávněných zájmů.⁷³

---

⁷¹ *Shrnutí pro město*, [online]. Dvůr Králové nad Labem: Fchdk.cz, [cit. 18. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.fchdk.cz/strelka/shrnuti_pro_mesto.php>.

⁷² Srov. *Nízkoprahové zařízení Střelka Dvůr Králové nad Labem*, [online]. Dvůr Králové nad Labem: Fchdk.cz, [cit. 18. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.fchdk.cz/strelka/index.php>>.

⁷³ Srov. *Nízkoprahové zařízení Střelka Dvůr Králové nad Labem, Databáze služeb*, [online]. Dvůr Králové nad Labem: Fchdk.cz, [cit. 18. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.fchdk.cz/strelka/word/databaze_sluzeb.doc>.

V následující kapitole srovnávám obě střediska na základě odpovědí pracovníků na mnou položené otázky. Zjišťuji, zda si výpovědi pracovníků neodporují a v čem se střediska shodují nebo naopak liší.

8 Výsledky osobního dotazování

Z odpovědí na otázku, jaké *kroky podnikají střediska proti neinformovanosti veřejnosti o romské problematice*, zjišťujeme, že se obě střediska soustředují na vlastní činnost, o romské problematice informují prostřednictvím propagace vlastních aktivit. Milíčův dům prostřednictvím festivalů a akcí pro veřejnost a Střelka prostřednictvím tisku a informačních letáků. *Vzdělávání pracovníků* se v Milíčově domě děje pomocí různých přednášek a kurzů, či vlastní iniciativy pracovníků. Ve Střelce je přímo požadavek vzdělání sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách, konají se zde také supervize týmu. *Počáteční nedůvěru uživatelů* v Milíčově domě překonávají díky různým hrám a díky komunikaci, děti si samy určují tempo. Ve Střelce aktivity přímo zaměřené na překonávání důvěry nejsou, děti ovšem nejsou do ničeho nuceny a kdykoliv mohou vyhledat kteréhokoliv pracovníka, i zde se setkávají s úspěchem hry. *Základy sociálního chování* si uživatelé Milíčova domu osvojují pomocí skupinových cvičení, zaměřených na toleranci, rasismus či kriminalitu, pořádají tábory a pracovníci napomínají k slušnému chování. Ve Střelce fungují psaná pravidla pro uživatele, nekrást, respektovat dospělé a podobně. Milíčův dům napomáhá k *informovanosti uživatelů* doučováním, přímo projektem doučování na Základní škole, dále výjezdovými akcemi a výlety, Střelka pořádá přednášky, besedy, návštěvy Domova dětí a mládeže a připravuje každoroční vystoupení ke Dni Romů. Již z předchozí otázky jsme zjistili, že v jaroměřském středisku *probíhá doučování*, stejně tak ve Střelce probíhá doučování a to anglického jazyka a matematiky, je zde také možnost konzultace učiva. Uživatelé Milíčova domu *jsou k toleranci vychovávaní* díky různým společným soutěžím, výletům a veřejným akcím, probíhají zde také přímo cvičení na toleranci. Centrum Střelka pořádá jednou týdně setkání s názvem Hlubina, kde jsou projednávána témata,

kteřá se uživatelů dotýkají nebo mohou dotýkat. Kromě Hlubiny jsou pořádaný společné hry a akce. U otázky *jaké aktivity u uživatelů nejvíce zabírají nebo jsou nejvíce oblíbené*, se střediska shodují v tom, že nejvíce oblíbené jsou hudba, tanec, počítač a stolní fotbal. U střediska Milíčův dům jsou to navíc ještě výtvarné činnosti. *Otázka nežádoucího chování* je v obou střediscích korigována danými pravidly, při jejichž porušení následují různé sankce. Od dělání dřepů či kliků až po vyloučení ze střediska. Jaromeřské středisko navíc pořádá besedy na toto téma a pracovníci o něm s uživateli hodně hovoří. *Posun uživatelů* vidí obě střediska ve zvládnání učiva. Středisko Střelka také pozoruje posun při práci s internetem. Na otázku, *v čem jsou romští uživatelé odlišní*, odpovídá pracovník Střelky, že nejsou tolik zodpovědní. Ovšem ani středisko Milíčův dům, ani středisko Střelka s odlišnostmi nijak nepracují i přesto, že si jich jsou vědomi. *Pozitivní změny v začlenění* pociťuje středisko Milíčův dům zejména ve škole. I přesto, že je mezi některými romskými a neromskými uživateli Střelky přátelství, setkávají se pracovníci i s odmítavým postojem romských uživatelů vůči nově přichozím neromským uživatelům.

9 Diskuse

Výpovědi pracovníků obou středisek si navzájem neodporují, výpověď jednoho pracovníka více či méně doplňovala výpověď druhou.

Vzhledem k podmínkám úspěšnosti, které shrnuji na straně 13., podmínku akceptace menšiny majoritou se střediska snaží naplnit nejen pořádáním různých akcí pro veřejnost, jako jsou například festivaly či různé společné akce. Snaží se také o vzdělávání romských uživatelů, nejen prostřednictvím doučování, ale také pořádáním besed, setkání, výjezdových akcí či pomocí s užíváním internetu. Posilování vlastní identity se děje ve středisku Střelka a to díky pořádání vystoupení ke Dni Romů, kdy se romští i neromští uživatelé podílejí na přípravách. Vůči drogám, kriminalitě a jiným patologickým jevům je odolnost posilována díky různým sezením, setkáním a skupinovým cvičením. Příprava pracovníků je zajištěna přímo požadavkem na vzdělání nebo se děje

prostřednictvím různých kurzů a přednášek, iniciovaných nejen vedením středisek, ale také pracovníky samotnými.

Je jistě dobré, že je veřejnost o činnosti středisek informována, ať už osobní prezentací, tiskem, či informačními letáky, ovšem o romské problematice jako takové by se veřejnost mohla dozvědět více například na besedách, které by střediska mohla pořádat. K úspěšné integraci by také jistě napomohlo zaměření se na odlišnosti romských uživatelů, zvážit jaké odlišnosti by například mohly být prospěšné nebo poučné pro ostatní. Dále pak větší zaměření na oblíbené aktivity uživatelů a snažit se o rozvíjení a zdokonalování v dané oblasti.

ZÁVĚR

V uvedené práci jsem si za cíl kladla zjistit, jak centra Milíčův dům Jaroměř a Střelka Dvůr Králové nad Labem přispívají svými aktivitami k začlenění romských dětí a mládeže do většinové společnosti. Východiskem pro mne byly nejen písemné zdroje, ale zejména pak informace získané přímo od pracovníků středisek.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou, zároveň je však rozdělena na tři části, na část týkající se problematiky integrace, část týkající se Romů a část, která se týká nízkoprahových středisek. V první a druhé části, kde jsem vycházela převážně z literatury, jsem se zabývala integrací, soužitím minorit s majoritní společností a podmínkami úspěšné integrace, dále pak samotnou historií Romů, jejich původem, kulturou a tradicemi. Ve třetí části jsem se zaměřila na jednotlivá střediska, Milíčův dům v Jaroměři a Střelku ve Dvoře Králové nad Labem, na jejich historii, strukturu činnosti a rozbor aktivit.

Otázky, které jsem použila v praktické části k rozhovoru s pracovníky jsem stavěla na základě toho, co je důležité z hlediska úspěšnosti integrace.

Z výsledků ankety vyplývá, že střediska nabízejí uživatelům nejen smysluplné využití volného času a zprostředkování neobvyklých zážitků dětem ze sociálně znevýhodněných rodin, ale k integraci přispívají také pomocí doučování, snahou mládež vychovávat k toleranci či snahou zabraňovat nežádoucímu a ohrožujícímu chování.

Výhledem do budoucna by se střediska mohla více zaměřit na většinovou společnost a na jejich informovanost přímo o romské otázce.

Seznam použité literatury:

Tištěné monografické publikace:

FRASER, A. *Cikáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 1998. Přel. z: The Gypsies. ISBN 80-7106-212-X.

HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů. Člověk v tísní*, o. p. s., 2001. ISBN neuvedeno.

HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Můžeme se domluvit*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. ISBN 80-7067-905-0.

JAKOUBEK, M. *Romové-konec(ne)jednoho mýtu*. Praha: Socioklub, 2004. ISBN 80-86140-21-0.

JAKOUBEK, M., PODUŠKA, O. *Romské osady v kulturologické perspektivě*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-140-2.

Kolektiv autorů, *Romové v České republice*. Praha: Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

KOVAŘÍKOVÁ, M. a kol. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1998. ISBN 80-744-225-5.

MANN, A. B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001. ISBN 80-7168-762-6.

MANUŠ, E. *Jdeme dlouhou cestou*. Praha: Arbor Vitae, 1998. ISBN 80-901964-5-4.

NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0497-4.

Paměti romských žen Kořeny I., Brno: Muzeum romské kultury, o. p. s., 2003. ISBN 80-86656-00-4.

ŠIŠKOVÁ, T., (ed.) *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, s. r. o., 2001. ISBN 80-7178-648-9.

ŠIŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, s. r. o., 1998. ISBN 80-7178-285-8.

ŠOTOLOVÁ, E. *Romové-reflexe problému*. Praha: Soubor textů k romské problematice, 1997. ISBN neuvedeno.

ŽATEČKA, J. *Postoje společnosti k etnikám*. Trenčín: Diplomová práce, 2009.

Internetové zdroje:

HOLOMEK, K. *Téma romské integrace může zlepšit společnost*. [online]. Praha: Literarky.cz, 2007, [cit. 11. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.literarky.cz/intex_o.php?p=clanek&id=4403>.

Pro pedagogy: Romové-asimilace nebo integrace. [online]. Praha: Czechkid.cz, [cit. 11. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.czechkid.cz/si1370.html>>.

HÁJEK, M. *Společnost: Integrace Romů*. [online]. Praha: Neviditelnypes.cz, 2008, [cit. 11. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://Neviditelnypes.lidovky.cz/spolecnost-integrace-romu-d0d-p_spolecnost.asp?c=A080922_112529-p-spolecnost_wag>.

Dějiny Romů: Přehled dějin Romů od roku 1989: Původ Romů a jejich příchod do Evropy, [online]. Brno: Rommuz.cz, 2000-2005, [cit. 12. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=35>.

Romové v České republice: Tradiční způsob života Romů na území bývalého Československa, [online]. Praha: Romove.radio.cz, 1997-2009, [cit. 12. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18197>>.

KAŠTÁNKOVÁ, M., BALÁŽOVÁ, J. *Náboženství Romů*, [online]. Praha: Romove.radio.cz, 2000, [cit. 13. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18147>>.

Romové v České republice: Jak slavili Vánoce Romové v bývalém Československu, [online]. Praha: Romove.radio.cz, 2003, [cit. 13. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18076>>.

O nás, [online]. Jaroměř: Milicuvdum.diakoniecce.cz, [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.milicuvdum.diakoniecce.cz/ramec.htm>>.

Nížkoprahové zařízení Střelka Dvůr Králové nad Labem, [online]. Dvůr Králové nad Labem: Fchdk.cz, [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.fchdk.cz/strelka/index.php>>.

Seznam příloh:

Příloha č. I – Rozhovor s Filomenou K., z knihy *Paměti romských žen*

Příloha č. II – Rozhovor s pracovníky Milíčova domu v Jaroměři

Příloha č. III – Rozhovor s pracovníky Střelky ve Dvoře Králové nad Labem

Příloha č. IV – Helena Demeterová, Jak byli stvořeni Romové

Příloha č. I

Filomena K., ročník 1925

Rozhovor uskutečněn v březnu 2001 ve Strážnici

Tazatelka Helena Danielová

Udržovaly se u Vás nějaké tradice? Zvyky v rodině? Když jste byla třeba malá, pamatujete si na nějaký takový zvyk nebo tradici?

A tož to né. To tam ani velice nebylo, ani na tých helách nebylo. To oni tam jediné v nedělu hrávali... víc takové tam bylo.

A co třeba křty nebo pohřby?

Tam sa už kór nedělaly. Tam byl hřbitov blízko a to ho odněli jenom tak. Tam sa nedělaly nějaké velice ty... ne, to bylo kúsek, ten hřbitov.

A když probíhaly křtiny?

Tak to dělali takové, ale také menší. Tam moc na to nedbali.

Můžete nám povykládat, jak to tak asi probíhalo? Pamatujete si to?

Ano, no. Došli ty kmotří a zaněsli to do kostela... všeci byli křesťané! To teda byli zbožní všeci! Ano byli zbožní. No a ty ženy potom navařily... uměly vařit! Dobře! Zelí, takové šišky, pečené maso, no a nějaké, ta pijatika nějaká. No nevyváděli nějak! Jenom sa pohostili a bylo to.

A zpívalo se tam? Romsky třeba?

Tak velice některé neuměly zpívat. Enom jedna, tá teda velice... ta zahynula v koncentráku, v tem koncentráku. Ta uměla velice zpívat! Ale já si ty písničky už tak...

A dávali tomu malému nějaký dar? Třeba peněžní nebo...

Ano. Dávali do tej peřinky. Dávali, áno dávali to.⁷⁴

---

⁷⁴ *Paměti romských žen Kořeny I.*, Brno. Muzeum romské kultury, o. p. s., 2003, s. 38-39.

Příloha č. II

1. Jaké kroky podnikáte proti neinformovanosti většinového obyvatelstva (veřejnosti) o romské problematice?

A) Tak podnikáme různé akce pro veřejnost, na kterých je prezentován Milíčův dům, například festival Fest nefest.

B) Třeba festivaly, na kterých se vlastně středisko prezentuje.

2. Jak jsou vaši pracovníci vzděláváni nebo jak se zdokonalují ve znalostech o romské problematice?

A) Jezdíme na různé přednášky i kurzy, které se této problematice týkají.

B) Tak jezdíme třeba na kurzy, buď nám jsou vedením nějaké doporučeny nebo i my osobně prostřednictvím internetu vyhledáváme, co by nám mohlo být nějak přínosné.

3. Díky jakým aktivitám překonáváte počáteční nedůvěru uživatelů?

A) Tak jsou to zejména hry. Je jim také dána volnost, to znamená, že si sami určují tempo jak komunikovat s pracovníky.

B) No snažíme se s nimi komunikovat, hrajeme různé hry, aby se prostě trochu zapojili.

4. Díky jakým aktivitám se uživatelům dostává základům sociálního chování?

A) Děláme různá skupinová cvičení, která jsou zaměřena na toleranci, rasismus, kriminalitu nebo výjezdové akce, například tábor slušného chování.

B) Tak určitě se snažíme je k tomu nějak vést, ať už jsou to různá napomínání, typu slušně pozdravte nebo poděkujte a podobně, ale více se tomu věnujeme třeba při skupinových cvičeních, která jsou nějak zaměřena.

5. Nabízí vaše středisko nějaké aktivity, pomocí nichž uživatelé získají nové informace, poznatky? Které?

A) Ano, uživatelům je poskytováno doučování. Máme velký projekt na doučování na Základní škole.

B) Určitě, pořádáme různé výjezdové akce, výlety.

7. Které z aktivit napomáhají nebo mohou napomáhat výchově k toleranci?

A) Tak jsou to společné akce nebo různé soutěže i veřejné akce, jinak ty zmiňované cvičení například na toleranci.

B) Například různé soutěže nebo i výlety.

8. Jaké aktivity u uživatelů nejvíce zabírají nebo jsou oblíbené?

A) Určitě je to hudba a tanec, u chlapců zejména stolní fotbal.

B) Tak u většiny je to určitě hudba, tancování, u některých jsou to výtvarné činnosti a v druhém klubu kde jsou starší děti, určitě internet a stolní fotbálek.

9. Jaké aktivity zabraňují nežádoucímu chování (krádeže, násilí,..) nebo jaké kroky proti němu podnikáte?

A) Pořádáme různé besedy na tohle téma, dětem pouštíme naučné filmy a také s nimi o této problematice hodně hovoříme.

B) V klubu na zdi mají děti vyvěšené pravidla, kterými se musí řídit, je tam zahrnuto i násilí, i krádeže a když některé z těch pravidel poruší, tak musí dělat dřepy, no a když je to porušení nějak závažné, když se jedná opravdu o násilí nebo nadávky na stranu vedoucích, tak může být uživatel i vykázan z klubu, buď na jeden den nebo může taky dostat zákaz třeba na jeden týden nebo i měsíc.

10. Zaznamenali jste u vašich uživatelů nějaký posun? V čem?

A) Myslím si, že posun jsme zaznamenali zejména ve zvládnutí učiva na Základní škole.

B) Posun je určitě u dětí, kterým je poskytováno doučování, některé díky doučování mohly postoupit do dalšího ročníku.

11. V čem jsou Romští uživatelé odlišní? Pracujete nějak s těmito odlišnostmi?

A) Tak Romské děti určitě odlišné jsou, ale nijak s těmito odlišnostmi nepracujeme.

B) No odlišní jsou určitě téměř ve všem, ale jelikož naše středisko navštěvují hlavně romské děti, tak nijak s těmi odlišnostmi nepracujeme. Bereme je takový jaký jsou.

12. Zaznamenali jste nějaké pozitivní změny v začlenění Romských uživatelů mezi neromské? Jaké? (ať už ve středisku nebo mimo středisko)

A) Určitě, hlavně ve školách, kde je hodně Romů a neromů společně pohromadě, tam pocítujeme větší snášenlivost.

B) No já si myslím, že je to znát hlavně ve škole, tady to tak nepozorujeme jelikož k nám chodí opravdu hlavně romské děti.

Příloha č. III

1. Jaké kroky podnikáte proti neinformovanosti většinového obyvatelstva o romské problematice?

A) Tak o aktivitách našeho střediska je veřejnost informována prostřednictvím tisku, Krkonošského deníku a Novin Královédvorské radnice. Jinak do škol a jiných institucí jsou dávány letáky a také děti ve středisku dostávají informační letáky pro rodiče.

B) Informace může veřejnost získat z tisku nebo z letáčků a vedeme také nástěnku u vchodu do střediska, kde je vlastně zastávka autobusu, takže tam se čekající na autobus o nás mohou dozvědět.

2. Jak jsou vaši pracovníci vzděláváni nebo jak se zdokonalují ve znalostech o romské problematice?

A) Po našich pracovnících požadujeme vzdělání sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách, psychologie. Jinak máme pravidelné supervize pracovního týmu.

B) Účastníme se třeba různých sezení, která se této problematice týkají.

3. Díky jakým aktivitám překonáváte počáteční nedůvěru uživatelů?

A) Tak klienty do ničeho nenutíme a vědí, že mohou vyhledat jakéhokoliv pracovníka, s kterým si mohou promluvit. Jinak přímo aktivity zaměřené na nedůvěru, to ne.

B) No asi pomocí her, samozřejmě je do ničeho nenutíme, nenásilně se je snažíme vtáhnout do děje.

4. Díky jakým aktivitám se uživatelům dostává základům sociálního chování?

A) Tak přímo aktivity.....Děti mají na zdi v klubu napsaná pravidla, podle kterých se musí řídit, nekrást, nenadávat, respektovat dospělé a podobně, pokud některé z pravidel poruší, mohou být i vykázáni ze střediska.

B) Děti vědí, co si mohou a nemohou dovolit díky pravidlům, která musí dodržovat, mají je také napsané na zdi v klubu a stává se také, že na sebe navzájem žalují, že ten porušil toto pravidlo a ten zase jiné.

5. *Nabízí vaše středisko nějaké aktivity, pomocí nichž uživatelé získají nové informace, poznatky? Jaké?*

A) Ano, pořádáme různé přednášky a besedy, navštěvujeme další návazná zařízení, jako například Domov dětí a mládeže, kde mohou získat nové informace a poznatky.

B) Informace získají určitě na besedách nebo při výletech, které pořádáme a také na setkání, které se koná jednou týdně, kde jsou projednávána různá témata. Každoročně také pořádáme ve středisku vystoupení ke Dni Romů, které spolu s dětmi připravujeme, které zahrnuje nejen taneční vystoupení, či zpěv, ale právě také například prezentaci historie a původu Romů, čili tam se uživatelé dozvědí také mnoho informací, ať už romští nebo neromští.

6. *Probíhá ve vašem středisku nějaké doučování nebo nějaké aktivity, které pomáhají zvládat učivo ve školách? Jaké?*

A) U nás ve středisku probíhá doučování anglického jazyka a matematiky, jinak pokud děti potřebují poradit s nějakým úkolem do školy, tak jim pomůžeme.

B) Ano, doučujeme zde matematiku a angličtinu.

7. *Které z aktivit napomáhají nebo mohou napomáhat výchově k toleranci?*

A) Každý týden je pro děti zorganizované setkání s jedním nebo více pracovníky střediska, kteří se i střídají. To setkání se jmenuje „Hlubina“ a vždy je na něm projednáváno nějaké téma, které se dětí a mládeže dotýká, například drogy, rasismus a podobně.

B) Už jsem mluvila o tom setkání jednou týdně a určitě jsou to také různé společné hry a společné akce.

8. *Jaké aktivity u uživatelů nejvíce zabírají nebo jsou oblíbené?*

A) Tak určitě je to tanec, hudba a v neposlední řadě počítač.

B) Jednoznačně počítač, ať už počítač s internetem nebo počítač, na kterém se dají hrát různé hry. Velmi rádi také poslouchají hudbu a nacvičují různé tance. Když je hezké počasí, kluci hrají na zahradě fotbal, jinak hrají také hlavně stolní fotbal.

9. *Jaké aktivity zabraňují nežádoucímu chování nebo jaké kroky proti němu podnikáte?*

A) Už jsem mluvila o těch pravidlech, která mají děti na zdi. Děti jsou s nimi seznámeni už při sepisování smluv. Samozřejmě, že vyloučení ze střediska je poslední možností, jak dítě potrestat, záleží vždy na závažnosti přestupku. Jinak dělají třeba kliky nebo dřepy a podobně.

B) No určitě jsou to ta pravidla, která jsou daná.

10. Zaznamenali jste u vašich uživatelů nějaký posun? V čem?

A) Posun...Asi v tom, že se ve středisku mnoho dětí naučí pracovat s internetem a lépe zvládají učivo, které se zde doučují.

B) U těch dětí, které se doučují je to posun určitě v tom, že tu látku lépe zvládají ve škole a jinak se tu některé děti také vůbec poprvé seznámí s tím, jak funguje internet a naučí se s ním pracovat. Mohou si zde totiž udělat u jednoho z pracovníků zkoušky na počítač a pak už s tím počítačem mohou samostatně pracovat, na ty zkoušky se také připravují s pomocí některého z pracovníků.

11. V čem jsou Romští uživatelé odlišní? Pracujete nějak s těmito odlišnostmi?

A) No tak nijak zvlášť s jejich odlišností nepracujeme, i když v něčem určitě odlišní jsou.

B) Já si myslím, že jsou odlišní tím, že nejsou tolik zodpovědní, jinak naše středisko navštěvují zejména děti ze sociálně slabších vrstev a kolikrát jsou hůře zvladatelní, než Romské děti, myslím si, že ty odlišnosti jsou nějak v rovnováze, navzájem.

12. Snažíte se je nějakým způsobem k té odpovědnosti vychovávat?

B) Tak nějak zvlášť je vychovávat.....to asi ne.

13. Zaznamenali jste nějaké pozitivní změny v začlenění Romských uživatelů mezi neromské?Jaké?

A) Sice je mezi některými romskými a neromskými uživateli přátelství, ale setkáváme se i s odmítavým postojem romských dětí vůči nově přichozím neromským dětem.

B) No tak někteří mezi sebou hodně kamarádí, ale zase naopak někteří se příliš v lásce nemají, ale to je asi všude mezi dětmi stejné, nejen mezi Romy a neromy.

Příloha č. IV

Helena Demeterová

Jak byli stvořeni Romové

Když jsem ještě jako malá žila doma na Slovensku, pořád jsem se ptala maminky, proč jsme černí, proč nám gádžové nadávají cikáni, faraoni černí. Moje maminka byla velice moudrý člověk. „Toho si nevšímej,“ řekla mi. „Jenom hlupákovi záleží na tom, jakou má člověk kůži, a ne na tom, jaké má srdce.“ Ale mně pořád nešlo do hlavy, proč jsme černí, a tak mi jednou maminka vyprávěla starodávnou pověst, kterou slyšela ještě od své babičky...

Na počátku byl Bůh na světě sám. Ale samotnému se těžko žije, a tak chtěl stvořit lidi. Uhnětl z těsta člověka a dal ho péct do pece. Jenomže neměl ještě zkušenost, jak se dělají lidé, a když toho člověka z pece vytáhl, byl celý černý, spálený. A tak Pánbůh řekl: „Dobrá, nechám tě žít tam, kde jsou vedra a pořád pálí slunce.“ Tak povstali černí lidé. Potom udělal z těsta dalšího člověka a znovu ho vložil do pece. Tentokrát se ale bál, aby nebyl tak černý jako minule, a tak ho z pece vytáhl předčasně. Tenhle člověk byl nedopečený a bílý jako tvaroh. Bože, bože, co s tímhle tvorem udělám? Zpátky do trouby ho už strčit nemůžu. A tak Pánbůh povídá: „Budeš žít v takových místech, kde je spíš zima než teplo.“ A tak vznikli bílí lidé. Ještě jednou uhnětl Pánbůh člověka. Chtěl to vyzkoušet do třetice. Snad už se mu to tentokrát podaří, aby byl ten člověk akorát. Dal ho do trouby a dával pozor. Když ho vytáhl, nebyl ten tvor ani moc černý, ani moc bílý, ale pěkně do kávova, zkrátka akorát, jak má být. A tak mu Pánbůh povídá: „Ty můžeš žít všude, na všech místech. Můžeš žít tam, kde je teplo, i tam, kde je zima.“ A z těchhle tvorů jsme povstali my, Romové.⁷⁵

---

⁷⁵ MANUŠ, E. *Jdeme dlouhou cestou*. Praha: Arbor Vitae, 1998, s. 156.

ABSTRAKT

HVÍŽĐALOVÁ, B. *Volnočasové aktivity center Milíčův dům Jaroměř, Střelka Dvůr Králové nad Labem a integrace romské mládeže*. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Pavel Kuchař Ph.D.

Klíčová slova: Integrace, romská historie, romská kultura, romský jedinec, Milíčův dům, Střelka

Práce se zabývá integrací romských dětí a mládeže, kteří navštěvují středisko Milíčův dům Jaroměř a Střelka Dvůr Králové nad Labem. Skládá se ze tří hlavních částí. První část se zabývá problematikou integrace a soužitím majoritní společnosti s minoritami.

Druhá část popisuje historii Romů, původ, kulturu, hodnoty a tradiční zvyky. Dále také romský rodinný život, přístup ke vzdělání nebo náboženství, odlišnosti mentality a specifika chování.

Třetí část se zabývá stručnou historií, strukturou činnosti a rozbořem aktivit středisek Milíčův dům Jaroměř a Střelka Dvůr Králové nad Labem. V této části jsou také uvedeny výsledky toho, jak střediska přispívají k integraci romské mládeže, získané z rozhovorů s pracovníky obou středisek.

Abstract

Leisure time activities of the centres Milíč's House in Jaroměř and Střelka in Dvůr Králové nad Labem and the integration of Romany youth.

Key words: Integration, Romany history, Romany culture, Romany individual, Milíč's House, Střelka

The theses is about integration of the Romany children and youth who attend the Milíč's House centre in Jaroměř and the Střelka centre in Dvůr Králové nad Labem. It is divided in three main parts. The first is about problems of integration and coexistence of the majority society with minorities.

The second part describes the Romany history, origin, culture, values and traditional habits. There is more about the Romany family life, access to education or religion, different mentality and special characteristics as well.

The third part is about brief history, structure of working and analysis of activities of the Milíč's House centre in Jaroměř and Střelka centre in Dvůr Králové nad Labem. There are also results how the centres contribute to integration of the Romany youth mentioned in this part which were taken from the talks held with the staff of both centres.

